

ДРАГИША БОЖИЋ

После краће болести, 24. новембра 2024. године у Моравцима, селу крај Љига, преминуо је Драгиша Божић, бивши пољопривредник, новинар, посланик и публициста. За себе је волео да каже да је „сељак са четири основне“. Цео живот је провео у својим Моравцима.

Рођен је 6. децембра 1934. године у Моравцима у имућној[1] и многобројној породици, као осамнаести члан породичне задруге. Отац Душан и мајка Олга, дев. Маринковић из суседног села Брнчић, били су пољопривредни произвођачи. Деда Љубомир такође је био земљорадник, али и учесник Великог рата. Љубомиров отац Милан средином 19. века био је председник Моравачке тада највеће општине у Срезу качерском и власник прве вршалице (парњаче) у Качеру. Љубомирова супруга Росанда Роса, била је ћерка Радомира Раке Мирића (1850 - 1919) из Калањеваца код Љига, који потиче из породице која је изнедрила више знаменитих лица, а и сам је био председник Калањевачке оптине и народни посланик.[2] Драгишин деда по мајци био је Милорад Маринковић из Бранчића, који је завршио Трговачку академију почетком 20. века и имао дућан у Београду.

Још пре поласка у основну школу Драгиша је, од старијег брата од стрица, научио да чита, пише и рачуна до сто. Четвororазредну основну школу током окупације у Другом светском рату завршио је у месту рођења. Као најбољи ученик у генерацији жарко је желео да настави школовање, али отац му то није дозво-

[1] Са доста земље, стоке, вршалицом итд. ...

[2] Била је међу првим девојчицама у Качеру које су успеле да се описмене.

лио желећи да остане на селу, како би као син јединац и наследик породичног имања наставио да га унапређује и увеличава. Прихватио је очеву жељу и од раног детињства почео је да се бави пољопривредним пословима. Да би у томе био што успешнији редовно је читао стручну пољопривредну литературу, а нешто касније похађао је и један дужи пољопривредни курс.[3] Стечено знање врло брзо је почео да примењује у пракси, па се тако нашао и међу првима у околини који су почели да сеју пшеницу „талијанку“, хибридни кукуруз, узгаја расна говеда итд.

Узгред је доста читао и другу литературу, новине и све што би му дошло до руку. Повремено се дешавало да нема ништа за читање, па је време које је проводио у чувању стоке искористио да научи да свира на двојницама. Како су Моравци у то време имали добру народну књижницу и читаоницу, да би могао да позајмљује књиге извесно време био је књижничар - волонтер. По неким његовим биографима она је у то време била и најбоља књижница и читаоница у Колубарском округу, па су о њој писале и неке новине.

Као пунолетан почео се постепено укључивати и у друштвени живот своје средине. Војни рок одслужио је у Бања Луци као радио-телеграфиста, па је тако заволео и радиоаматерство. По повратку из војске био иницијстор и оснивач првог Радио клуба у Љигу. Полазећи од спознаје да је одбојка већ неколико година најпопуларнији спорт у Љигу и околини покренуо је иницијативу и основао Одбојкашки клуб у свом селу. Ни на томе се није зауставио, па се ангажовао и око оснивања стрељачке дружине у Моравцима. На његову иницијативу раних деведесетих година прошлог века Скупштина општине Љиг је установила 3. децембар као Дан општине.

Упоредо са радом на њиви Драгиша рано почиње и да „пискара. На почечетку је записивао шале и ангдоте из сеоског живота. И сам склон шали и хумору временом је почео да забележене цртице претвара у скечеве из сеоског живота који ће се ускоро изводити на сеоским приредбама, прелима и поселима. Како је то наилазило на леп пријем и одобравање код слушалаца и

[3] Неки његови биографи пишу да је завршио школу за пољопривредне произвођаче а није познато да је у то време у ваљевском крају постојала и радила таква школа, а ни Драгиша је не помиње у својој аутобиографији.

гледалаца све чешће почео је да смишља и пише сценарије за разне сеоске приреде и друге програме који су извођени у Моравцима и околним селима. Кад је приметио да то наилази на интересовањеи одобравање почео је и да записује и вести о животу и раду на селу. Прву такву вест објавио је у београдском листу „Задруга“ која се односила на изградњу трафостанице у свом селу и њено пуштање у експлотацију. За ту вест наводно је добио хонорар од јсдног динара. Иако му је тај хонорар био мизеран па и потцењивачки тога није поколебало у намери да започне интензивнију сарадњу са штампом. Његова наклоност ка писаној речи, шали и хумору није остала незапажена па се за њега чуло и у Београду.

Почетком 1968. године позван је у Београд на пробни рад. Ипак све је почело након што се писмом обратио Јовану Алексићу, дугогодишем водитељу и уреднику популарне емисије Радио Београда „Село весело“. У њему је навео да редовно прати емисију и да му се свиђа али и дао неке предлоге и сугестије за њено унапређење и побољшање попут промене доташњег концепта и предлога да се она убудуће сниима на терену - по селима и другим мањим насељима. После неких штих проба и обављања извесних мањих задатака обавештен је да је примљен за хонорарног сарадника у Радио Београду. Вредан , радан, послушан и предузимљив примљен је на рад под уговором јер није имао одговарајућу стручне спрему.

У забавно-хумористичкој редакцији Радио Београда радио је пуне 23. године, пре свега као сценариста, водитељ. организатор веома популарне емисије „Село весело“. У време њеног емитовања живот у селима је стајао и многи њихови житељи су били поред радио апарата. Задружни домови или домови културе у којима су снимане емисије били су препуни. Због велике слушаности та емисија тих година је награђена најведнлиом радијском наградом „Златан микрофон“. Поред поменуте емисије био је ангажован и на припреми радио емисија“Јовановићи“ и „Нек се село весели“. Ипак, пред најездом мноштва младих школованих а незапосленкх новинарских кадрова више ноје могао опстајати у највећој и најутицајнијој радијског кући на просторима бивше СФР Југославије. Тим пре што је са своја четири разреда основне школе сматран статистички невидљивим па ни све остале ве-

штине и знања која је самоуко стекао и богато искуство из рада у Радио Београду нису били довољни да добије стални радни однос. Па чак ни као хонорац дуго није могао постати ни члан Удружења новинара Србије. Кад му је то успело основао је Актив самосталних новинара при Новинарском удружењу и постао први председник тог Актива.

По одласку из Радио Београда прешао је у ревију „Село“4 која је излазила у издању НИП „Политика“ у Београду. Писао је репортаже о напредним пољопривтрдницма, старим ратницима – солунцима а по потреби и текстове на друге теме и у друкчијој форми. Први је на простору бивше Југославије писао и објављивао фељтоне о страдању сељака за време принудног откупа и насилне колективизације спровођених од 1947. до 1953. године. Реакције на тај фељтон биле су бројне, бурне и разноврсне - од похвала и честитки до критике и оспоравања. Вероватно по директиви „одозго“ фељтон је обустављен а његово објављивање прекинуто. Убрзо потом уследила је понуда тадашње „Борбе“па је настављено његово објављивање у њој. Поред поменутих листова сарађивао је ваљевској ревији „Колубара“. боградским листовима „Вечерње новоости“и„Политика Експрес“, сарајевском листу „Сан“, те ваљевским календарима „Ваљевац“ и „ Колубара“.

Упоредо са новинарским бавио се и публицистичко - истраживачким радом. Скоро сва његова истраживања била су усмерена на активности нових (комунистичких) власти у првим годинама након Другог светског рата према којима је имао критички однос. Као резултат тог ангажовања објавио је три књиге о свом трошку, од којих су прве две доживеле и друга издања. Прва његова књига, под називом „Црвени јарам“ бави се страдањем људи у време обавезних откупа и насилне колективизације, а објављена је 1991. године. Друга књига има назив „ Црвени метак“ и описује страдање недужних цивила у периоду од 1944. до 1857. године од стране комуниста, а штампана је 2002. године., Трећа књига под називом „Преживели говоре“ свдочи о малолетницима у канџама УДБЕ, а изашла је из штампе 2015. године. У сусрет великим јуилејима Радио Београда написао је и објавио 2021. године књигу „Село се весели“, која садржи 365

[4] Која је касније излазила под називом „Зора“.

веселих записа емитованих у програмима популарне емисије „Село весело“.

Иначе, Драгиша Божић је био веома вредан чквек и радио је до последњег атома снаге. У прилог томе иде и чињеница да је првих дана новембра текуће године чуо да се у Дудовици код Лазаревца знају још неки детаљи о паљењу вршалице и убиству 14 младића 4.. августа 1944. године од стране партизана. Одмах је отишао на терен да прикупи та и провери нека ранија сазнања. По повратку кући о тим сазнањима сачинио је писани запис са жељом да га учини доступним широј јавности. Док је лежао у болници његови синови су га објавили под називом „ЗЛОЧИН У ДУДОВИЦИ 4. августа1944. године“ у виду књижице и намеравају да је деле као поклон аутора. Кад је у болесничкој постељи видео и то издање његово лице се озарјло а он постао веома срећан.

Након увођења вишепартијског система у нашу земљу Драгиша Божић постао је члан Демократске странке. После њеног цепања приклонио се Демократској странци Србије на челу са др Војиславом Коштуницом и убрзо постао њен потпарол. Као члан те странке на листи ДЕПОС-а изабран је за народног посланика у Народној скупштини Републике Србије за мадатни период од 1992. године.

Драгиша Божић засновао је брак са Надеждом Надом Миловановић из Славковице код Љига, која је завршила трговачку школу и цео радни век радила као продавачица. Имају два сина: Душна (1972). менаџера у Лондоону и Милоша (1976), адвоката у Љигу и Мионици. Обојица имају своје породице и послове.

У присуству родбине, суседа и пријатеља Драгиша Божић сахрањен је 25. новембра 2024. године на сеоском гробљу у родним Моравцима

Милорад РАДОЈЧИЋ